

Antònia Adroher, la mestra revolucionària

Text: Xevi Planas

Va passejar la bandera republicana pels carrers de Girona el 14 d'abril de 1931, quan només tenia 17 anys i els revolucionaris com ella celebraven la proclamació de la República. Va exercir de mestra i va ser regidora de Cultura de l'Ajuntament de Girona, càrrec des del qual va fer escolaritzar tots els nens de la ciutat, i va batejar amb noms de líders com Marx i Bakunin els convents incautats perquè funcionessin com a col·legis. Antònia Adroher enyora ara, als 80 anys, el temps de la militància compromesa del POUM, el seu partit de tota la vida.

Fotos: Josep Maria Oliveras

ins a quin punt el vostre germà Enric us va influir a l'hora d'adoptar una militància política i d'estudiar per a mestra, tenint en compte que ell era un destacat polític i mestre?

– «Dels set fills que van tenir el meu pare, que era ebenista, i la meua mare, que era una obrera planxadora, ell i jo érem els més grans, després de l'hereu. Ell em portava cinc anys, però ens unia una gran afinitat en molts aspectes: les sardanes, el catalanisme... Anàvem a pertot junts, perquè ens enteníem. Ell, que era molt amic de

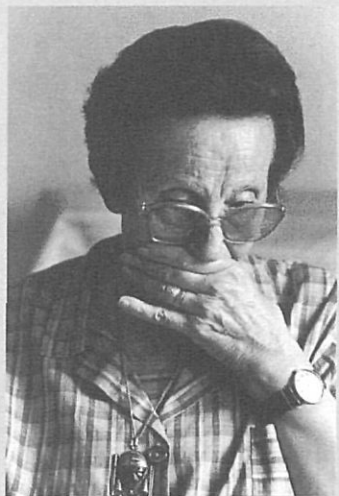
grans mestres com en Miquel Santaló i en Cassià Costal, em va orientar i els seus consells em van anar molt bé, perquè jo sempre he estat molt rebel. En aquella època, tant el meu germà com jo érem d'un grup d'amics que teníem moltes inquietuds: parlàvem de política, de música, de pintura, de literatura, participàvem en concursos de sardanes... El GEiEG també va agafar molta importància en aquell temps i es va inaugurar la piscina de la Devesa. Llavors només érem cinc les noies que hi anàvem».

–Els consells del vostre germà us van ajudar a ser més independent?

– «Jo vaig anar a escola fins als quinze anys i després vaig passar-me'n un parell aprenent a ser una bona mestressa de casa. Als disset anys, però, vaig veure que la perspectiva que m'esperava era convertir-me en la secretària del meu pare, que tenia molta feina, perquè la seva ebenisteria del carrer Nou era la més gran que hi havia a Girona, i vaig pensar: *Ai, pobra Antònia, ja està condemnada a estar-se sempre al costat de la família, sense poder anar mai enlloc.*

A l'estiu del 1930, vaig decidir que volia estudiar per ser mestra, i vaig pas-

Antònia Adroher i Pascual va néixer el 22 de juny de 1913 a la plaça del Gra, de Girona. Filla d'un ebenista i d'una planxadora, Antònia Adroher va viure l'adolescència sota la influència de dos mestres i polítics alhora: el seu company, Dídac Tarradell, i el seu germà, Enric Adroher, més conegut amb el nom d'Enric Girone-lla. Va formar part del grup de joves que impulsaven activitats al voltant del GEiEG en el moment que aquesta entitat començava a quallar en una part important dels gironins. Anecdòticament, recorda que va ser una de les cinc úniques noies que es banyaven a la piscina de la Devesa, durant els primers temps que va funcionar.

Als disset anys, va iniciar els estudis de Magisteri i als vint-i-un ja exercia de mestra a Ultramort. Als vint-i-dos, va entrar a militar al POUM i un any més tard va ser elegida regidora de Cultura a l'Ajuntament de Girona, tres mesos després que, arran d'un tret que es va escapar en un tiroteig, el seu promès Dídac Terradell es convertís en el primer mort anti-feixista de la guerra a Girona.

sar-me dos mesos i mig a Colera, amb el meu germà Enric i amb en Dídac Tarradell, que era el meu company, preparant-me les proves per entrar a la Normal. Ells em van ajudar molt i van afavorir que jo m'interessés per la política. Vaig aprovar els exàmens i vaig fer el primer de Magisteri durant el curs 1930-1931».

– Com recordeu la proclamació de la República, el 14 d'abril de 1931?

– «Aquell dia jo sortia de classe de la Normal de Girona com sempre i, en anar cap a la Rambla de la Llibertat, en Pere Vila, que era qui portava la bandera republicana al capdavant de la manifestació que passava pel Pont de Pedra, em va cridar perquè jo agafés la bandera. La vaig agafar juntament amb la Maria Cruz i la Carme Garriga, dues noies que també estaven molt polititzades, com jo. Vam anar a la Rambla i a la plaça del Vi, i vam pujar amb l'alcalde al balcó. Cantàvem *La marseillesa*, perquè l'*Himno del Riego* encara no era conegut. Jo tenia disset anys i tot això em va marcar».

– Hi va haver persones conservadores a les quals no va agradar que una noia de disset anys passegés la bandera republicana per Girona el dia de proclamació de la República?

– «Oi tant! Jo tenia professors feixistes, però em van haver d'aprovar per força, perquè sempre treia excel·lents de tot, menys de física, que aprovava amb notables. Mossèn Enric

“

Quan es va inaugurar la piscina de la Devesa, només hi anàvem cinc noies

”

Jordà m'estimava molt, però a la vegada no em podia veure perquè de petita ja no m'agradava anar a missa i no estudiava mai Religió».

– També devíeu tenir professors dels quals gardeu bon record.

– «Sí. La veritat és que llavors els mestres sortíem de la Normal mentalitzats que treballàvem per fer els homes del futur, que preparàvem joves amb consciència. A la Normal, vaig viure molts canvis. Vaig veure com feien caure la paret que separava els nois de les noies. La coeducació va donar un aire fantàstic a la Normal. També vaig ser de les que vaig iniciar una vaga perquè a les dones ens posessin al mateix nivell que els homes en la previsió del Pla Professional que contemplava donar

“

Vam treure els noms
dels convents
i vam batejar les escoles amb
noms de revolucionaris.

”

més sou als homes mestres que cursaven un any d'especialització pedagògica després d'acabar els estudis de mestre. La vaga va servir perquè ens donessin la raó».

– *Vau aprendre més l'ofici de mestra treballant a l'escola o en les classes a la Normal?*

– «Montessori, Piaget i tots els pedagogs moderns que s'estudiaven a Europa també s'estudiaven a la Normal. A més, els mestres s'espavilaven, perquè s'havia creat la FETE, de la qual en Dídac, el meu company, era el secretari a Girona. Però en realitat no saps gaire res fins que t'enfrontes a una classe. Jo vaig acabar els estudis de la Normal el 1934 i vaig demanar una plaça d'interina. Vaig estar ensenyant a Ultramort fins al juliol de 1936 en una escola de nens de quatre a catorze anys que jo dividia en cinc grups».

– *Quan va començar a militar políticament?*

– «Quan es va fundar el POUM, el 1935. A l'exili vaig estar sempre del POUM i allà ens van ajudar els germans del partit equivalent al POUM a França. Quan el 1977 vam tornar a Catalunya, vam veure que molts militants del POUM havien entrat al PSC i nosaltres vam seguir el corrent. Hi va haver uns quants militants que es van quedar al POUM i no van passar al PSC. Jo també m'hi hauria quedat, al POUM. Era molt diferent del PSC. Nosaltres érem revolucionaris i aquests del PSC no ho són pas gaire. La feina que fèiem al POUM sí que era veritablement militant».

– *Com va viure els fets del juliol de 1936?*

– «El 22 de juliol, als afores de Girona, hi va haver un enrenou amb uns feixistes i a algú de les forces anti-feixistes que acompanyaven l'alcalde de Girona en el seu cotxe se li va escapar un tret que va travessar el cos d'en Dídac, el meu company, que va morir al cap de quaranta-vuit hores. A Girona, va ser el primer mort anti-feixista de la guerra. Ens anàvem a casar i ja ho teníem tot a punt. Vaig passar uns moments molt i molt dolents. Els seus familiars se'm van emportar uns dies a Colera, el seu poble, perquè em tranquil·litzés. Quan vaig tornar a Girona, em sentia molt sola i vaig anar al Comitè Revolucionari a demanar feina i els vaig dir que si no en tenien me n'anava al front. Em van dir que no hi anés de cap manera i em van posar de directora al col·legi de les Carmelites, de Girona, on hi havia molta feina. Vaig estar-hi fins al 21 d'octubre d'aquell mateix any, fins al moment que vaig entrar de regidora de Cultura a l'Ajuntament de Girona».

– *Quant temps hi va estar a l'Ajuntament?*

– «Hi vaig entrar el 21 d'octubre de 1936 i en vaig sortir el 16 de febrer de 1937. Amb el secretari de l'Ajuntament, seguint el magnífic treball que havia fet l'anterior regidor, en Josep Maria Dalmau, vam fer molt bona feina. Vam incautar els convents abandonats per convertir-los en escoles, hi vam fer finestres, vam crear les cantines... A Girona hi havia molts nanos que no tenien escola i jo els feia agafar perquè els portessin a col·legi i els donessin menjar. Vam treure els noms dels convents i vam batejar les escoles amb noms nous, sempre de revolucionaris: Karl Marx, Giner de los Ríos, Bakunin... Després va haver-hi canvis a l'Ajuntament i em vaig posar a fer classes en una escola que hi havia al barri vell».

– *Quin record teniu de quan va haver d'exiliar-vos?*

– «El 29 de gener de 1939 vam sortir en un autocar cap a Agullana i allà ens vam trobar amb companys del comitè executiu del partit que havien estat condemnats a quinze anys de presó. Ens vam reunir militants de Girona i de Barcelona. Va ser molt emo-

El 1939, va haver d'exiliar-se. Després d'haver d'estar reclosa durant un llarg període en un camp de concentració, i un cop instal·lada a Tolosa de Llenguadoc, va retrobar el seu amic Carmel Rosa, més conegut per Roc, amb qui havia coincidit a les joventuts del POUM. Arran d'aquella trobada, que Antònia Adroher atribueix a la sort de la vida, van decidir viure plegats i ja mai més no s'han separat. Van patir l'ocupació nazi de França i van aconseguir fixar domicili el 1950 a París, on ella va treballar de mestra de castellà i ell de periodista. El 1977, van tornar a Catalunya, es van establir a Barcelona, i van fer-se militants del PSC. Des del 1980, viuen, en la més absoluta austeritat, entre Girona i Banyuls, on tenen llogada una casa familiar. «No tenim cap propietat: ni cap casa, ni cap cotxe, ni res. Els diners de Filesa no ens han pas arribat, a nosaltres», comenten irònicament, amb el somriure de felicitat de qui, després d'haver-les passat de tots colors, en superar la vuitantena sap agafar-se les experiències pel costat bo.

cionant. Ens hi vam estar dos dies i llavors vam formar diferents grups per passar la muntanya. Al Voló, uns companys de l'equivalent francès del POUM ens van portar a Perpinyà. Després vam estar vuit mesos en un camp de concentració que hi havia prop de Montpeller, i ens vam estar en una mena de presó de doble tanca on tot érem dones i criatures, fins que un amic mestre em va venir a buscar».

– *On vau anar llavors?*

– «Vaig anar a Tolosa del Llenguadoc. A Tolosa, un dia de sort vaig trobar en Carmel Rosa, que passava amb una bicicleta, i ja mai més no ens hem separat. Ell és de Barcelona i ens coneixíem perquè tots dos érem de les joventuts del POUM».

– *Va ser difícil trobar treball, llavors?*

– «Molt. Treballàvem del que fos. Vam patir junts les misèries de l'ocupació nazi alemanya de França i ens vam estar a Tolosa fins al 1943. Més tard vam passar una temporada a Perpinyà, on ens va néixer un fill. El 1949, en Carmel va poder anar a treballar a París d'administrador d'una fundació americana que enviava ajut als refugiats i l'any següent, amb el meu fill, ens vam reunir amb ell a París, on vam estar vivint fins al 1976».

– *De què treballàveu a París?*

– «Ensenyava castellà en una escola privada a grups de catorze a disset anys».

– *A París, vau formar part del nucli fundador del Casal de Catalunya.*

– «El vam fundar el 1945. Era una plataforma per als intel·lectuals que no podien expressar-se a Catalunya amb plena normalitat. Venien gairebé cada any a París i nosaltres hi teníem un contacte estret, perquè érem dels que portàvem el casal, on organitzàvem actes en els quals participaven des de Pierre Vilar fins a Josep Tarradellas, passant per Joan Manuel Serrat, Maria Aurèlia Campmany... El dia que havíem d'inaugurar a la Sorbona la Festa del Llibre Català del 1968 van començar els fets del maig del 68. Allò va ser imponent. Era un eixam d'abelles. A cada boca de metro hi havia corrues de gent. En Carmel i jo anàvem cada dia a les manifestacions. A cada aula hi havia un míting».

Xevi Planas